

آثار نگاه در اسلام^۱

قاسم خلیلی^۲

چکیده

چشم مهمترین وسیله ارتباط انسان با جهان خارج است. هر یک از اعضای بدن مؤمن در برابر عبادت پروردگار متعال یک وظیفه خاصی را بر عهده دارد که اگر به آن وظیفه به درستی عمل کند ارزشمند است. نگاه‌ها خواه به ناموس‌های مردم باشد و یا امور دیگری که نگاه کردن به آن ممنوع است بر خداوندی که هیچ ذره‌ای در آسمان و زمین از علم او مخفی نیست پنهان نمی‌ماند. گذرگاه ورود به منجلاب انحراف و فساد جنسی «چشم‌چرانی» و نگاه به نامحرم است. نگاه‌های آلوده، تخم شهوت را در دل بارور می‌سازد و صاحبش را به فتنه و انحراف مبتلا می‌کند. در این مقاله سعی شده است پس از ذکر مقدماتی پیرامون چشم، احکام و آثار نگاه کردن در اسلام با استناد به آیات و روایات بیان شود.

واژگان کلیدی

نگاه حرام، چشم چرانی، نگاه به نامحرم، شهوت، دستگاه عکاسی چشم، مردمک.

^۱. امتیاز کسب شده در مرحله ارزیابی تفصیلی جشنواره پژوهشی علامه حلی (ره): ۶۱

^۲. محقق و طلبه پایه دوم مدرسه علمیه شهید امیری

مقدمه

چشم مجموعه‌ای از اجزاء بدن است به طور سلسله‌وار از رشته سلول‌های متعدد تشکیل شده است و به کمک همین رشته سلول‌ها و سایر اجزا شخص را بینا به طبیعت و ظواهر دنیوی می‌کند.

نگاه در این جامعه کنونی از اهمیت والایی برخوردار است که از جمله اهمیت آن این است که: آمار طلاق از همین نگاه‌ها سرچشمه می‌گیرد مثل اینکه: دو شخصی (زن و مرد) با یک نگاه به همدیگر در کوچه و یا خیابان‌ها عاشق همدیگر می‌شوند و دست به ازدواج می‌زنند که پس از مدتی کارشان به طلاق کشیده می‌شود. پس به این نتیجه می‌رسیم که نگاه از درجات خاصی در جامعه کنونی برخوردار است.

معنای لغوی نگاه (چشم) در حقیقت این است که، چشم از چشم گرفته می‌شود و همچنین چشم از چشم‌زک که در حقیقت گیاهی است که تیزه و پروانه‌واران به طور خودرو در آفریقا خصوصا در مصر و سودان روید، و دانه‌هایش ریز و تقریبا به اندازه یک دانه مثلثی شکل و سیاه و براق است. در زمان گذشته دانه‌های آن را در تداوی چشم بکار می‌بردند.

شگفتی‌های چشم

چشم را معمولا به یک دستگاه دوربین عکاسی تشبیه می‌کنند که با عدسی بسیار ظریف خود، از صحنه‌های مختلف عکسبرداری می‌کند، عکس‌هایی که به جای فیلم روی شبکیه چشم^۱ منعکس می‌شود و از آنجا به وسیله اعصاب بینایی به مغز منتقل می‌گردد. این دستگاه عکسبرداری فوق العاده ظریف و دقیق در شبانه روز ممکن است هزاران هزار عکس از صحنه‌های مختلف برداشته که از جهات زیادی قابل مقایسه حتی با پیشرفته‌ترین دستگاه‌های عکسبرداری و فیلمبرداری نیست زیرا:

اولا: مردمک چشم به طور خودکار در برابر نور تغییر شکل داده، در مقابل نور قوی تنگتر و در مقابل نور ضعیف گشادتر می‌شود در حالی که دستگاه‌های عکاسی باید به وسیله اشخاص تنظیم گردد.

^۱- یعنی قسمتی از اجزای چشم، تفسیر نمونه (آیت الله مکارم شیرازی).

ثانیا: عدسی چشم برخلاف تمام عدسی‌هایی که در دوربین‌های عکاسی دنیا به کار رفته است، دائما تغییر شکل می‌دهد، به طوری که گاه قطر آنها ۱/۵ میلی‌متر است و گاه تا ۸ میلی‌متر می‌رسد، تا آماده عکسبرداری از صحنه‌های دور و نزدیک شود و این کار به واسطه عضلاتی که اطراف عدسی را گرفته‌اند و آن را می‌کشند و یا رها می‌کنند، انجام می‌شود. به طوری که یک عدسی چشم به تنهایی کار صدها عدسی را انجام می‌دهد.

ثالثاً: این دستگاه عکاسی (چشم) در چهار جهت مختلف حرکت می‌کند و می‌تواند به کمک عضلات چشم، به هر طرف حرکت کرده و فیلمبرداری کند.

رابعاً: در دوربین‌های عکاسی باید فیلم‌ها را عوض کند و یک حلقه فیلم که تمام شد، باید حلقه دیگری به جای آن بگذارند، اما چشم‌های انسان در تمام طول عمر فیلمبرداری می‌کند بی‌آنکه چیزی از آن عوض شود.

خامساً: دوربین‌های عکاسی از موادی بسیار محکم ساخته شده است، ولی دستگاه عکاسی چشم به قدری ظریف و لطیف است که با مختصره چیزی خراش می‌یابد.

سادساً: دستگاه‌های فیلمبرداری از فضای محدودی می‌توانند فیلم تهیه کنند، در حالی که چشم انسان تقریباً 180°C دایره اطراف خود را می‌بیند، در حالی که هیچ دستگاه عکاسی چنین نیست.

نتیجه اینکه: عجائب چشم به قدری زیاد است که باید روزها نشست و درباره آن سخن گفت و کتاب‌ها نوشت.

امیرالمؤمنین (ع) می‌فرماید: «اعجبوا لهذا الإنسان ينظر بسحوم و يتكلم بلحم و يستمع بعظم و يتنفس من خرم» شگفتا از این انسان که با قطعه‌ای از پیه (از جنس چربی) می‌بیند، با قطعه گوشتی سخن می‌گوید، با استخوانی می‌شوند، و از شکافی نفس می‌کشد! (و این کارهای بزرگ حیاتی را با این وسائل کوچک انجام می‌دهد)

چشم مهمترین وسیله ارتباط انسان با جهان خارج است. (تفسیر نمونه)

به راستی که شگفتی‌های چشم انسان را به خضوع در مقابل خالق آن وا می‌دارد.

طبقات هفت‌گانه چشم عبارتند از: مشیمیه، صلبیه (قرنیه)، عنیبه، جلدیه، زلالیه،

زجاجیه و شبکیه

هر کدام ساختمان عجیب و ظریف و شگفت‌انگیزی دارند. به طوری که

پیشرفته‌ترین دوربین‌های دقیق عکاسی در برابر آن موجودی بی‌ارزش است.

خیانت چشم‌ها اشکال مختلفی دارد:

- گاه به صورت نگاه‌های دزدکی و استراق بصر نسبت به زنان بیگانه است.
- گاه به صورت اشاراتی با چشم به منظور یا عیب‌جویی از دیگران.
- گاه اشاراتی که مقدمه توطئه‌ها و نقشه‌های شیطانی است.

یکی از علمای بزرگ، پس از پایان تحصیلات خود در «حوزه علمیه نجف» هنگامی که می‌خواست به کشورش بازگردد، ضمن خداحافظی با استادش از او تقاضای پند و نصیحت و موعظه‌ای کرد و او گفت: بعد از اتمام این زحمتهای آخرین اندرزم کلام خداست، این آیه را هرگز فراموش مکن! «ألم يعلم بأن الله يرى» آیا انسان نمی‌دانست که خدا همه چیز را می‌بیند.

در حدیثی از امام صادق (ع) است که می‌فرماید: هنگامی که از معنی این آیه از آن حضرت سوال کردند، فرمود: ألم تر إلى الرجل ينظر إلى الشيء و كانه لا يعظم إليه، فذلك خائنة الأعين» آیا ندیده‌ای که گاه انسان به چیزی نگاه می‌کند اما چنین وانمود می‌کند که به آن نگاه نمی‌کند، این دسته از نگاه‌ها، نگاه‌های خیانت‌آلود است.

این گونه نگاه‌ها خواه به ناموس‌های مردم باشد و یا امور دیگری که نگاه کردن به آن ممنوع است بر خداوندی که هیچ ذره‌ای در آسمان و زمین از علم او مخفی نیست پنهان نمی‌ماند. «لا يعرب عند مثقال ذرة في السموات و لا في الأرض»^۱

در حدیث دیگری آمده است: یکی از یاران پیامبر (ص) در کنار یکی از مخالفان سرسخت اسلام در محضر پیامبر (ص) نشسته بود، بعد از آنکه آن مرد مخالفت از محضر پیامبر (ص) امان گرفت و بیرون رفت عرض کرد: چرا اشاره نفرمودید تا برخیزم و گردنش را بزنیم پیش از آنکه از شما امان بگیرد؟ رسول خدا (ص) فرمود: إن النبي لا تكون لا خائنة الأعين: «پیامبران نگاه مخفیانه و خائنه ندارند»^۲

مبارزه با چشم چرانی

در کتاب کافی در شأن نزول آیه ۳۰ تا ۳۱ سوره نور چنین نقل شده که «جوانی از أنصار در مسیر خود با زنی روبرو شد. در آن روز زنان مقنعه خود را در پشت گوشها

^۱ - سبا آیه ی ۳.

^۲ - تفسیر قداصی، جلد ۸، صفحه ی ۵۷۴۷.

قرار می‌دادند و (طبعاً گردن و مقداری از سینه آنها نمایان می‌شد) چهره آن زن نظر آن جوان را به خود جلب کرد و چشم خود را به او دوخت و هنگامی که زن گذشت جوان همچنان با چشمان خود او را بدرقه می‌کرد در حالی که راه خود را ادامه می‌داد. تا اینکه وارد کوچه تنگی شد و باز همچنان به پشت سر خود نگاه می‌کرد، ناگهان صورتش به دیوار خورد و تیزی استخوان و یا قطعه شیشه‌ای که در دیوار بود صورتش را شکافت! هنگامی که زن گذشت جوان به خود آمد و دید خون در صورتش جاری است و به لباس و سینه‌اش ریخته! (سخت ناراحت شد) و با خود گفت: به خدا سوگند من خدمت پیامبر (ص) می‌روم و این ماجرا را بازگو می‌کنم، هنگامی که چشم رسول خدا (ص) به او افتاد فرمود چه شده است؟ جوان ماجرا را نقل کرد، در این هنگام جبرئیل، پیک وحی خدا نازل شد و آیه فوق را آورد (قل للمومنین یغضوا من ابصارهم^۱) ای پیامبر به مومنان بگو چشم‌های خود را (از نگاه به نامحرم) فرو گیرند و فروج (فرج)^۲ خود را حفظ کنند و این برای آنها پاکیزه‌تر است. و خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و زینت خود را جزء آن مقدار که ظاهر است آشکار ننمایند، و (اطراف) روسری‌های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود) و زینت خود آشکار نسازد مگر برای محارمشان.

نتیجه: «چشم‌چرانی» همان گونه که بر مردان حرام است بر زنان نیز حرام می‌باشد و پوشانیدن عورت از نگاه دیگران، چه از مرد و چه از زن برای زنان نیز همانند مردان واجب است.

آیا چشم زدن واقعیت دارد؟

از نظر عقلی این سوال امر محالی نیست، چه اینکه بسیاری از دانشمندان امروز معتقدند: در بعضی از چشم‌ها، نیروی مغناطیسی خاصی وجود دارد که این نیرو کارایی زیادی دارد، و خواب از طریق همین نیروی مغناطیسی چشم‌ها است.

^۱ - وسائل الشیعه، جلد ۱۴، صفحه ۱۳۹.

^۲ - کنایه از عورت می‌باشد.

بسیاری از مردم عوام می‌گویند که با چشم خود افرادی را دیده‌اند که دارای این نیروی مرموز چشم بوده‌اند و افراد یا حیوانات را از طریق چشم‌زدن از کار انداختند. لذا باید امکان وجود آن را از عقل و علم پذیرفت.

در حدیثی آمده که: «اسماء بنت عمیس» خدمت پیامبر (ص) عرض کرد: گاه به فرزندان «جعفر» چشم می‌زنند، آیا «رُقِیَّه» ای برای آنها بگیرم؟ (رُقِیَّه یعنی دعاهایی که می‌نویسند و افراد برای جلوگیری از چشم‌ضخم خود با خود نگه می‌دارد و آن را «تعویذ» می‌گویند) پیامبر (ص) فرمود: «نعم، فلو كان شيء يسبق القدر ليسبق العین» «آری، مانعی ندارد، اگر چیزی می‌توانست بر قضا و قدر پیشی گیرد، چشم‌زدن بود!»^۱

و در حدیث دیگری آمده است که امیر مؤمنان (ع) فرمود: پیامبر (ص) برای امام حسن (ع) و امام حسین (ع) «رُقِیَّه» گرفت و این دعا را خواند: «أعیدکما بکلمات الله التامات و أسماء الحسنی کلها عامه من شر السامه و الهامه و من شر کل عین لامة و من شر حاسد إذا حسد ثم التفت النبی ص إلینا فقال هكذا کان یعود إبراهیم، إسماعیل و إسحاق (ع)» «شما را به تمام کلمات و أسماء حسنايي خداوند، از شر مرگ و از شر حیوانات موزی و هر چشم بد و حسود، آنگاه که حسد ورزد می‌سپارم، سپس پیامبر (ص) نگاهی به ما کرد و فرمود: این چنین حضرت ابراهیم (ع) برای اسماعیل و اسحاق تعویذ نمود.^۲

در نهج البلاغه نیز آمده است: «العین حق و الرقی حق» «چشم زخم حق است و از توسل به دعا برای دفع آن نیز حق است». ذکر این نکته لازم است که: هیچ مانعی ندارد این دعاها و توسل‌ها به فرمان خداوند جلوی تاثیر نیروی مرموز مغناطیسی چشم‌ها را بگیرد. همان‌گونه که دعاها در بسیاری از عوامل مخرب دیگر اثر می‌گذارد و آنها را به فرمان خداوند خنثی می‌سازد.^۳

قبول تاثیر چشم‌زخم به طور اجمال به این معنا نیست که به کارهای خرافات و اعمال عوامانه در این گونه موارد پناه برده شود. چون که هم برخلاف دستورات شرع است و هم سبب شک و تردید افراد ناآگاه در اصل موضوع می‌شود.

^۱ - مجمع البیان، جلد، ۱۰، صفحه ی ۳۴۱.

^۲ - نور الثقلین، جلد ۵، صفحه ی ۴۰۰.

^۳ - نهج البلاغه، کلمات قصار، صفحه ی ۴۰۰.

در خصائل (نور الثقلین) آمده است که به امام صادق (ع) از پدر بزرگوارشان روایت کرده است که رسول خدا فرمود: هر چشمی در روز قیامت گریان است؛ به جزء سه چشم: ۱- چشمی که از ترس خدا گریسته، ۲- دیده‌ای که از نامحرم پوشیده، ۳- چشمی که در راه خدا بیداری برده است.

به نامحرمان نگاه نکنید (برگرفته از سوره نور آیات ۲۹ تا ۳۹) (تفسیر نورالثقلین) ای رسول ما به مردان مومن بگو که چشم‌ها را از نگاه ناروا بپوشند و اندامشان را از کار زشت با زنان محفوظ دارند که این بر پاکیزگی آنان اصلح است. و البته خداوند به هر چه کنید آگاه است. و به زنان مومن بگو که چشم‌ها را از نگاه ناروا بپوشند و زینت و آرایش خود را جزء آنچه قهرا ظاهر می‌شود بر بیگانه آشکار نسازند و باید سینه و دوش خود را با مقتعه‌ای بپوشند و جمال خود را آشکار نسازند جزء برای شوهر و محارم خود آنگونه پای بر زمین زنند که پاهایشان معلوم شود، و ای اهل ایمان، همه به درگاه خداوند توبه کنید، باشد که رستگار شوید.

امیرالمومنین علی (ع) در وصیت به فرزندش (محمد بن حنیفه) فرمود: خداوند بر چشم واجب ساخت که به آنچه بر او حرام شمرده ننگرد و سپس خداوند عزیز فرموده است که «حرام است کسی به عورت دیگری نگاه کند»^۱

یکی از اصحاب روایت کرده است که از امام صادق (ع) پرسیدم: فرد می‌تواند به کجای زن نامحرم نگاه کند؟ حضرت فرمود؟ صورت، کف و دو قدم.

چشم‌چرانی، اولین قدم انحراف است (برگرفته از کتاب فضائل و رذائل اخلاقی) (استاد الهامی نیا)

گذرگاه ورود به منجلاب انحراف و فساد جنسی «چشم‌چرانی» و نگاه به نامحرم است. نگاه‌های آلوده، تخم شهوت را در دل بارور می‌سازد و صاحبش را به فتنه و انحراف مبتلا می‌کند. حضرت امام صادق (ع) می‌فرماید: «النظره بعد النظره تزرع فی القلب الشهوۃ و کفی بها لصاحبها فتنۃ»^۲ چشم‌چرانی، تخم شهوت را در دل می‌کارد و چنین کاری برای نگاه‌کننده کافی است که منشأ فتنه گردد.

^۱ - من لا یحضر الفقیه نور الثقلین، جلد ۵، صفحه ۲۶۵

^۲ - روضه المقیض، جلد ۹، صفحه ۴۳۴

چشمان آلوده کمینگاه شیطان

نگاه کردن به ناموس دیگران، خواستِ شیطان است. چشمی که تیره‌های آلوده نگاه را به نامحرمان پرتاب می‌کند، محلِ کمین شیطان است.

شیطان از کمان چشم‌های او ناموسِ دیگران را نشانه می‌گیرد.

پیامبر خدا فرمود: «النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سَهَامِ إبْلِيسَ...»^۱ «نگاه به نامحرم تیر زهرآلودی از تیره‌های شیطانی است».

امیرمومنان (ع) می‌فرماید: «العیون مصائد الشیطان...»^۲ چشم‌ها کمینگاه شیطان است.

نتیجه: پس باید مراقب چشمان خود باشید، تا شیطان از آن برای تخریب ایمان ما و ناموس مردم استفاده نکند.

ارزش چشمان پاک

هر یک از اعضای بدن مومن در برابر عبادت پروردگار متعال یک وظیفه خاصی را بر عهده دارد که اگر به آن وظیفه به درستی عمل کند ارزشمند است. امیرالمومنین علی (ع) درباره‌ی حفاظت از چشم‌ها فرمود: «لیس فی البدن شیءٌ أقلُّ شکرًا من العین فلا تعطوها سؤالها فتشغلکم عن ذکر الله عز و جل»^۳ «چیزی در بدن کم سپاستر از چشم نیست، خواسته‌اش را ندهید که شما را از یاد خدا باز می‌دارد»

نتایج کلی از پاک چشمی

چشمی که به نگاه حرام آلوده ننگرد سبب برکات زیر می‌گردد:

۱- دیدن شگفتیها: رسول خدا (ص) می‌فرماید: «غَضُّوا أَبْصَارَكُمْ تَرَوْنَ الْعَجَائِبَ» چشم‌هایتان را از (نامحرم) بپوشانید تا عجائب و شگفتی‌ها را ببینید.

۲- راحتی قلب: امام علی (ع) می‌فرماید: «من غَضَّ طَرَفَهُ أَرَّاحَ قَلْبِهِ» آنکه از نامحرم چشم خود را فرو نهد، قلبش را راحت کرده است.

^۱ - بحار الأنوار، جلد ۱۰۴، صفحه ۳۸.

^۲ - همان، جلد ۷۷، صفحه ۲۹۴.

^۳ - همان، جلد ۱۰۱، صفحه ۳۵.

۳- نیک خوبی: همچنین آن حضرت فرمود: «من غصت أطرافه حسنت اوصافه» کسی که نگاهش کنترل شود، صفاتش نیکو گردد.

۴- پاداش الهی: امام صادق (ع) می‌فرماید: «من نظر، إلی إمرأه فرفع بصره إلی السماء أو غمض بصره لم یرتد إلیه بصره حتی یزوجه الله من الحور العین» هر کسی زنی را ببیند و (بلافاصله) دیده‌اش را به آسمان بدوزد یا چشم فرو بندد، چشم باز نگرداند مگر خداوند حوریان بهشتی را به عقد او درآورد.

۵- چشیدن شیرینی ایمان: پیامبر اسلام (ص) فرمود: «النظر سهم مسموم من سهام إبلیس فمن ترکها خوفا من الله أعطاه الله إیماناً یجد حلاوته فی قلبه» نگاه به نامحرم تیر زهرآلودی از تیرهای شیطان است و هر کس آن را از ترس خدا ترک کند، خداوند چنان ایمانی به او عطا کند که شیرینی‌اش را در دل خویش احساس کند»

راه‌های صحیح از چشم (برگرفته از کتاب ره توشه دو جهان (محمد تقی ناطقی))
امام سجاد (ع) در رساله حقوق خودش در مورد حق چشم می‌فرماید: حق چشم بر صاحبش بنا بر دو چیز است: اول اینکه آن را از نگاه کردن به حرامها باز دارد و دوم اینکه از نگاه کردنش عبرت گیرد.

امام علی (ع) نیز در مورد نشانه‌های مردمان باتقوا فرمودند: «از هر چه خدا بر ایشان حرام کرده، چشم می‌بندد»

عاقبت نگاه

این چشمی که از نشانه‌های قدرت خدا و از نعمت‌های بزرگ اوست، اگر مراقبت و کنترل نشود باعث به انحراف کشیده شدن انسان می‌شود و ممکن است یک نگاه حتی نیم‌نگاهی باعث سیاه بختی گردد. چون بنا به فرمایش امام صادق (ع) نگاه به نامحرم تیری است از تیرهای زهرآگین شیطان و چه بسیار نگاهی که حسرت‌های دراز به بار آورد. فردی بود به نام صیصای عابد که زاهد و به عنوان فردی مستجاب الدعوه شناخته می‌شد. روزی دختر سلطان مریض شد و مرضش شدت یافت، پس دختر را نزدش آوردند تا دعا کند بلکه شفا یابد با نگاه به نامحرم اتفاقی برای او افتاد که نه تنها مستجاب الدعوه بودن را از دست داد بلکه منجر به کشته شدن او نیز گشت (ره توشه ی دو جهان).

نگاه به زن اجنبی و نامحرم یکی از ابزاری است که رنج‌ها و زحمات روزه‌دار را تباه و فاسد می‌کند. و ارزش روزه‌اش را از بین می‌برد. در این باره^۱ پیامبر (ص) می‌فرماید: «من تأمل خلف امرأه حتی یتبین له حجم عظامها من وراء ثیابها و هو صائم فقد أفطره» «هرکس پشت سر زن نامحرم، آنگونه دقت و چشم‌چرانی کند که حجم بدن آن زن اجنبی را ببیند، روزه خود را باطل کرده است» یعنی آنقدر این عمل، زشت و ناپسند است که به کلی اثرات و فضائل روزه را از بین می‌برد.

این محبوب از عمر بن یزید نقل می‌کند که من از حضرت امام صادق (ع) شنیدم که فرمود: «فأحسنوا أعمالکم التي تعملونها لثواب الله فقیل له و ما الإحسان فقال إذا صلیت فأحسن رکوعک و سجودک و إذا صمت فتوق کل ما فیه فساد صومک»^۲ آن اعمالی را که برای کسب فضائل الهی انجام می‌دهید. نیکو عمل کرده و خوب انجام دهید. «عمر بن یزید» می‌گوید: عرض کردم مراد از نیکو انجام دادن چیست؟ حضرت فرمود: وقتی نماز می‌خوانید رکوع و سجده اش را درست انجام دهید و وقتی روزه گرفتید هر چیزی که سب فساد فضائل و ارزش های روزه تان می‌شود خود را نگاه داشته و کنترل کنید و مرتکب آن فساد نشوید.

رسول خدا (ص) در روایتی فروده: «إذا صمت فلیصم سمعک و بصرک و شعرک و جلدک و عدد أشياء غیر هذا»^۳ وقتی روزه گرفتید، باید گوش و چشم و پوست و جوارح شما هم روزه دار باشد.

احکام نگاه کردن

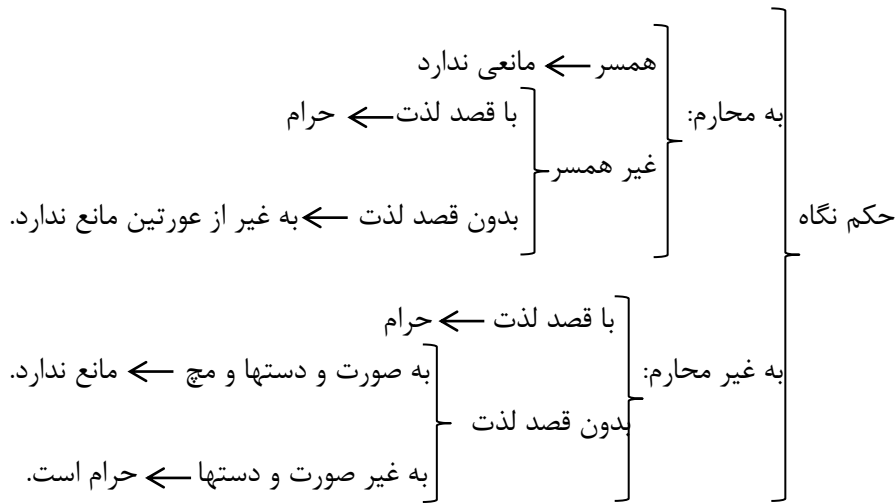
زن و شوهر به تمام بدن یکدیگر می‌توانند نگاه کنند، هر چند برای لذت بردن باشد.^۴ به جز زن و شوهر، نگاه کردن به دیگران، حتی به غیر انسان مثل فیلم و عکس اگر برای لذت بردن باشد حرام است، خواه همجنس باشد مثل نگاه مرد به مرد دیگر و یا غیر همجنس مثل نگاه مرد به زن؛ و خواه از محارم باشد و یا غیر محارم و به هر جای بدن باشد همین حکم را دارد.

^۱ - بحار الأنوار، جلد ۹۶، صفحه ی ۲۹۰.

^۲ - همان، جلد ۹۶، صفحه ی ۲۹۱.

^۳ - همان، جلد ۹۶، صفحه ی ۲۹۳.

^۴ - بحار الأنوار، جلد ۲، صفحه ی ۱۴۳.

معالجه زن یا مرد نامحرم توسط جنس مخالف در صورتی که پزشک هم جنس نباشد و ناچار باشد او را نگاه کند و دست به بدن او بزند اشکال ندارد. ولی اگر با نگاه کردن بتواند معالجه کند نباید دست به بدن او بزند و اگر با دست زدن بتواند معالجه کند نباید او را نگاه کند. نگاه کردن به زن غیرمسلمان اشکال ندارد (بدون قصد لذت) و احتیاط آن است که به جاهایی از بدن که بطور متعارف نمی پوشانند اکتفا کند. مردی که تصمیم دارد با زنی ازدواج کند می تواند به او نگاه کند به شرط آنکه: با قصد لذت نگاه نکند و هدف او ازدواج باشد، احتمال توافق ازدواج را بدهد زنی باشد که اکنون بتواند با او ازدواج کند مثلاً شوهردار نباشد با نگاه کردن شناختش نسبت به وی افزوده شود.^۱

نگاه کردن به عکس نامحرمی که حجاب لازم را رعایت نکرده در صورتی که صاحب عکس را نشناسد و مفسده‌ای نداشته باشد، مثلاً تحریک شهوت نکند، مانعی ندارد. نگاه به فیلم، حکم نگاه به شخص را ندارد و در صورتی که حجاب لازم را مراعات نکرده باشد و صاحب فیلم را نشناسد و نگاه آن بدون قصد لذت باشد و چنانچه مفسده‌ای نداشته باشد، مانعی ندارد.

در نتیجه با این شرایطی که گذشت مرد می تواند به تمام بدن زن مورد خواستگاری (به جزء عورت) نگاه کند، اگر چه احتیاط مستحب آن است که تنها به

^۱ . آموزش فقه (محمد حسین فلاح زاده)

صورت و دست‌ها و زیبایی‌ها او اکتفا کند و همچنین مستحب است که از پشت لباس نازک نگاه کند. (برگرفته از کتاب آموزش فقه (محمدحسین غلام زاده) ص ۳۲۲-۳۲۰)

نگاه شفقت؛^۱ (برگرفته از گناهان کبیره (آیت ... دستغیب) ص ۱۴۹-۱۶۳)

پیامبر اکرم (ص) فرموده است: هرگاه پدر از روی مهر و شفقت به فرزند خود بنگرد و او را مسرور^۲ نماید ثواب آزاد کردن بنده در نامه عملش نوشته می‌گردد. و همچنین از پیامبر (ص) نقل است که می‌فرماید: فرزند، نیکوکار که به پدر و مادرش نیست مگر اینکه هرگاه از روی رحمت و محبت به والدین خود نگاه کند، هر نگاهی که باشد، ثواب حج مقبوله برایش می‌باشد، گفتند، یا رسول الله (ص)، هرگاه در روز صد مرتبه چنین کنند پیامبر (ص) فرمود: بلی، به هر نگاهی ثواب حجی نوشته می‌شود.

چشم درد امیر المومنین (ع)؛ (برگرفته از کتاب گناهان کبیره (آیت الله

دستغیب) ص ۱۹۵-۱۹۴)

حضرت امیرالمومنین (ع) به چشم درد سختی مبتلا شدند، به طوری که صدای ناله آن حضرت بلند شد، رسول خدا (ص) به عیادت ایشان آمده، فرمود: این ناله در اثر کم صبری است یا شدت درد است؟ عرض کرد: هیچ وقت به این شدت، دردی عارض من نشده بود. حضرت خبر وحشتناکی ذکر فرموده که امیرالمومنین (ع) چشم درد را فراموش کرد، آن خبر این است: به درستی که عزرائیل وقتی که برای گرفتن جان کافری می‌آید، سج‌هایی از آتش همراه اوست، سپس با آنها جان او را می‌گیرد؛ سپس در جهنم صیحه^۳ می‌زند، امیرالمومنین (ع) راست نشست و گفت یا رسول الله، حدیثی را که فرمودید تکرار فرمائید که از ترس این خبر درد چشمم را فراموش کردم! آیا از امت شما هم کسی هست که به این کیفیت معذب شده باشد و بمیرد؟ پیامبر (ص) فرمودند: آری، سه طایفه از مسلمانند که در این قسمت جان می‌دهند، ۱- حاکم ظلم کننده، ۲- خورنده مال یتیم به ناحق، ۳- شهادت دهنده به دروغ^۴.

^۱ - شفقت (یعنی: مهربانانه، دلسوزانه)

^۲ - مسرور: (یعنی: شاد)

^۳ - صدای وحشتناک

^۴ سفیه البحار جلد ۲، صفحه ی ۷۳۱.

مسئولیت چشم:

به دنبال بحث از خطبه شعبانیه پیامبر عزیز اسلام (ص) می‌رویم، اینک از قسمت دیگری از آن خطبه و پیام آن استفاده می‌کنیم که چنین فرموده است: «و غَضُوا عَمَّا لَا يَحِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ أَبْصَارِكُمْ» از آنچه خدا بر شما حلال نکرده است، صرف نظر و چشم پوشی کنید و چشم را بر حرام ببندید. حال این حرام می‌خواهد مال و ثروت حرام باشد یا زن و مرد اجنبی و نامحرم، باید حرام را رها کرد و از آن صرف نظر و چشم پوشی نمود. در اینجا دو مطلب مهم و قابل ارزیابی و دقت است: ۱- چشم انسان چه وظیفه‌ای دارد؟ ۲- این چشم چه خطراتی را برای انسان ایجاد می‌کند؟

همه اعضای بدن انسان وظیفه و مأموریت ویژه‌ای دارند. مثلاً قبل، سلول‌های مغز و مرکز فرماندهی بدن، کلیه‌ها و غده‌های فوق کلیوی، دستگاه‌هایی که یافته و سلول‌های قرمز و سفید را می‌سازند، همه و همه به فرمان خداوند مرتب و منظم عمل می‌کنند و ما چه بخواهیم و چه نخواهیم، آنها به کارشان ادامه می‌دهند. هر کدام وظیفه‌ای دارند، آن را انجام می‌دهند.

از جمله اعضا و جوارح انسان دو چشم است که وظیفه‌ای خطیر دارد. امام صادق (ع) راجع به این دو عضو حساس بدن، بیانی ارزشمند دارد که حکیمانه و زیباست. آن حضرت چنین می‌فرماید: ^۱ «و فرض علی البصر أن لا ينظر إلى ما حرم الله عليه و أن يعرض عما نهى الله عند ممّا لا يحل له و هو عمله و هو الإيمان» «خداوند بر چشم واجب کرده است که آنچه خدا نگاه به آن را حرام کرده است به آن نظر نکند و از آنچه که خدا نهی فرموده است، از نگاه به آن اعراض و دوری کند، و هر چیزی را که خداوند بر او حلال نکرده است از آن فاصله گیرد» و آن گاه امام صادق (ع) فرموده است که: این کار درست چشم است و این نشان ایمان صاحب آن است یعنی این دو نیرو اگر در کسی باشد، که آنچه را که خدا نهی کرده است، چشم پوشی کند و آنچه را که خداوند حرام کرده است به آن نگاه نکند، همین نیرو، ایمان است و این شخص انسانی مومن است.

^۱ - بحار الأنوار، جلد ۶۹، صفحه ۲۵.

خطرات چشم بدون کنترل

اصولا ابزاری که در نظام خلقت در دست ما هستند، به اسلحه گرم می‌مانند که فشنگ و باروت در داخل آن آماده است و شما می‌توانی علیه دشمن خدا و قرآن و اسلام و عدالت و کمال و انسانیت به کار گیری و یا با همان اسلحه گرم یک انسان بی‌گناه را از یادآوری، انتخاب با شماسست. نحوه به کارگیری آن اسلحه با تصمیم شماسست. مثلا در نظام خلقت نعمتهایی چون قلم و بیان، ثروت و مال، درجه و مقام و محل کسب و کار، ابزاری است در اختیار انسان، اما چگونه از این ابزار استفاده کنید، با خود شماسست. به هر حال این چشم‌ها همان اندازه‌ای که برای انسان‌ها مفید است، خطرهایی هم می‌آفریند.

حضرت امام صادق (ع) می‌فرماید: «النظر سهم من سهام مسموم إبلیس»^۱ چشم چرانی و نگاه به اجنبی تیری است از تیرهای مسموم شیطان. گاهی زخمی به وسیله چاقو یا گلوله به بدن انسان وارد می‌شود، یا موضوع جراحی بهبود پیدا می‌کند، اما یک وقت آن چاقو یا گلوله که به بدن خورده، اگر مسموم باشد سم در بدن انسان، کار را مشکل می‌کند و سلامتی و بهبود به خطر می‌افتد و امید نجات بسیار ضعیف است.

امام صادق (ع) در این روایت به دو نکته اشاره می‌فرماید: نگاه به اجنبی، اولاً تیر شیطان است و ثانياً تیری مسموم است یعنی یک اضطراب و پریشانی بر آن مدت طولانی در وجود انسان مسلط می‌شود، واقعا سخن بسیار درست و به جایی است جوانی صحنه‌ای را می‌بیند و بعد می‌خواهد از آن دل بکند، اما نمی‌تواند و مرتب وسوسه می‌شود. هر کجا باشد، فکرش در جای دیگر است، یعنی همان تیر نگاه شیطانی مسموم، خانه دین این جوان را ویران می‌کند، و به تدریج تعهد و تقوا و پاکی و پاکدامنی و عقیف بودن را از او می‌گیرد، و او را به سوی معصیت و انحراف می‌کشاند.

کارایی چشم

- ۱- یکی از مهمترین کانال‌های درک معلومات و تجربیات است.
- ۲- یکی از پرکاربردترین و فعال‌ترین بدن انسان است.
- ۳- بسیاری از دانشه‌های علمی از طریق چشم به دست می‌آید.

^۱ - سفیه البحار جلد ۷، صفحه ۱۳۸.

۴- عضوی است که منتقل کننده بیشترین لذت‌های گوناگون است.

۵- همین چشم است که رنگ‌ها را تفهیم می‌کند و مناظر زیبا را به ذهن منتقل می‌کند تا از آنها بهره ببرید.

۶- این چشم یک دستگاه ظریف و دقیقی و مجهزی است که انواع و اقسام عکس‌های رنگی، سیاه و سفید، از دور و نزدیک، یک بُعدی یا چند بُعدی را می‌گیرد.

چشم در دادگاه الهی

خداوند متعال در موارد گوناگون فرموده است که چشم شما مورد توجه ما و ماموران ما قرار دارد. و نیز در کلام معصومین (ع) آمده است که مومنین باید خیلی مراقب چشم‌های خود باشند. از اعمال چشم، پرسیده خواهد شد.^۱

وظیفه انسان در برابر چشم این است که او را به مناظر حرام آلوده نکنید.^۲ بسیاری از نگاه‌ها پشیمانی به بار می‌آورد.^۳

پیامبر اکرم می‌فرماید: اگر از دیدگان مواظبت نکنی روز قیامت گریان خواهی بود.^۴ امام صادق (ع) می‌فرماید: کسی که از نگاه‌های بی‌مورد به مناظر حرام خودداری کند توفیق دیدار عظمت و جلالت الهی را در عالم ملکوت می‌یابد.^۵

از روایات استفاده می‌شود که برخی از اعمال نیک و زشتی را که انسان انجام می‌دهد بر آینده‌اش در همین دنیا نمود پیدا می‌کند، مثلاً بی‌احترامی به پدر و مادر موجب می‌شود که فرزندان انسان به او بی‌احترامی کند، عیوب مومنین را پخش کردن و طعنه زدن موجب می‌شود که انسان به همان عیب مبتلا گردد و بی‌توجهی به گرفتاری‌های دیگران، انسان را در همین دنیا مبتلا می‌سازد، پرخاش به معلم و مربی نیز همین طور است.

یکی از اموری که برآینده دنیوی علاوه بر آثار اخروی دارد نگاه به نوامیس دیگران است، کسی که به ناموس مردم تجاوز کند (نگاه و لمس و غیره) روا دارد، بداند که

^۱ - سوره ی اسراء آیه ی ۳۶.

^۲ - المحجه جلد ۳ صفحه ی ۴۴۹

^۳ - كشف الغمه جلد ۲، صفحه ی ۲۴۳.

^۴ - روضه الواعظین صفحه ی ۴۵۰

^۵ مصباح الشریعة صفحه ی ۹.

ناموس او را هم دیگران در جایی دیگر مورد تجاوز قرار خواهند داد چنانچه که امام صادق (ع) می‌فرماید: کسی که به دنبال زنان مردم نگاه کند دیگران نیز به دنبال ناموس او را نگاه می‌کنند.^۱ شاعر هم در این باره می‌گوید:

هر کس آفتد نظرش در پی ناموسِ کسان پی ناموسِ وی آفتد نظر بالهوسان
و این است یک سنت الهی که سنت الهی هم قابل تغییر نیست.^۲

اگر زنی نگاه به مرد و پسری دارد، بداند که شوهر او نیز در جای دیگری همین خیانت را انجام می‌دهد و نیز برادر و فرزندش نیز در معرض خطر خواهند بود. از امام صادق (ع) پرسیدند: آیا وقتی که زنی می‌رود، مرد به پشت سر او نگاه کند اشکال دارد؟ حضرت فرمود: آیا شما خوشحال می‌شوی کسی به همسر، خواهر، مادر، عمه و خاله و غیره شما نگاه کند؟ عرض کرد: خیر یا بن رسول الله. حضرت فرمودند: هر چه را که برای خود دوست نداری برای دیگران هم دوست مدار.^۳ شاعر هم در این باره می‌گوید:

هر چه به خود نمی‌پسندی با کس مپسند ای برادر من
رسول خدا (ص) می‌فرماید: هر کس چشمان خود را پر کند از دیدن زنی که دیدنش بر او حرام است خدای عزوجل در روز قیامت دو دیده او را با میخ‌های آتشین پر نماید و آنها را پر از آتش کند تا وقتی که درباره مردم حکم نماید، انگاه امر صادر شود که او را به دوزخ برید.^۴

نگاه‌های جایز

نگاه کردن در برخی موارد اشکالی ندارد:

۱- به زنان یا مردانی که پیر باشند، بگونه ای که از نظر افتاده باشند (بدون قصد لذت).

۲- نگاه به مادر، خواهر، عمه، خاله، دختر و فرزندان خواهر و برادر (بدون قصد لذت).

^۱ وسائل الشیعه، جلد ۱۴، صفحه ۱۴۵.

^۲ سوره ی فاطر، آیه ی ۴۳.

^۳ - مسائل الشیعه، جلد ۱۴، صفحه ی ۱۷۴.

^۴ - بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ی ۳۶۶.

۳- به دست تا میچ و صورت (گردی صورت) اگر نگاه اولین باشد (بدون قصد لذت).
۴- نگاه به پدر، عمو، دایی، برادر، پدر و فرزندان خواهر و برادر (بدون قصد لذت) باشد.

۵- اگر بخواهد با او ازدواج کند.

۶- نگاه به زن و مردی که صاحب دین و مذهب الهی نباشند (بدون قصد لذت)

۷- نگاه برای درمان.

ملاک زیبایی و برتری

زیبایی چهره، چشم و ابرو، لب و دهان و بینی، سفیدی یا سبزه بودن، زن و مرد، خوش اندام بودن و غیره که ظاهرا دیده می‌شود در صورتی ارزنده است که درون فرد (ایمان، وقار، ادب، صداقت، پاکی و غیره) قرار داشته باشد و گرنه خود این مسائل زمینه ساز از هم گسستن خانواده می‌گردد. چه بسا افرادی به خاطر ظاهر جذاب پیوند زندگی خود را آغاز کرده‌اند ولی چون از نظر معنوی ضعف داشته‌اند به پرتگاه بدبختی کشیده شده‌اند، آنان که گمان می‌کنند این عوامل ظاهری ارزشمند است و باید فقط ملاک پیوندها این باشد سخت در اشتباه هستند. زیرا پیامبر اکرم فرموده اند: از سبزی زبانه‌ها بپرهیزید. شخصی عرض کرد: یا رسول الله مقصود شما از این سخن چیست؟ پیامبر (ص) فرمود: زن زیبایی که در خانواده پست و بی‌اخلاقی پرورش یافته باشد^۱.

اگر دختر و پسر زیبا و خوش اندامی در یک خانواده غیر متدین رشد کنند احتمال زیاد دارد که از سلامت معنوی و عقّت واقعی برخوردار نباشند. اصولا هر برتری اگر کنارش ایمان، عقل و وجدان باشد ارزش پیدا می‌کنند. ممکن است این سوال پیش آید که پس چرا زیبارویان زودتر سامان می‌یابند؟ باید گفت که بخاطر اینکه این اشتباه جامعه است که زیبایی بدون ایمان، تشخیص، ادب بهتر می‌داند از سیما و اندام متوسط اما با ایمان و اراده قوی.

^۱ - وسائل الشیعه، جلد ۱۵، صفحه ۵۲۰.

چشمک‌زن‌ها

برخی پسر دخترها نیز عادت به چشمک دارند، کارش ضربه زدن روحیه‌هاست، دوست دارند دیگران را به خود متوجه کنند و دوست دارند دل دیگران آزار دهند.

حضرت عبدالعظیم (ع) فرمود که از امام جواد (ع) شنیدم که آن حضرت از اجداد بزرگوارش تا امام علی (ع) و ایشان نقل کردند که آن حضرت فرمود: روزی رفتم خدمت پیامبر خدا (ص) دیدم فاطمه (س) نیز آنجاست و پیامبر خدا (ص) گریه می‌کند، عرض کردم آقا جان چرا گریه می‌کنی؟ پیامبر (ص) فرمود: یا علی وقتی معراج رفتم در آن شب زنانی از امتم را در عذاب شدید دیدم، زنی را دیدم که موی سرش آویزان بود و مغز سرش از شدت عذاب می‌جوشید، از جبرئیل (ع) پرسیدم؟ فرمود: زیرا آن زن موی سرش را از مردان بیگانه نمی‌پوشانده. زنی را دیدم که گوشت بدن خود را از غیظ و ناراحتی می‌جود و شعله او را فرا گرفته بود. از جبرئیل پرسیدم؟ فرمود: زیرا برای نامحرم آرایش و زینت می‌کرده. زنی را کر و کور و لال در تابوت آتش دیدم در حالی که مغز سرش از بینی درآمده بود از جبرئیل پرسیدم؟ فرمود: زنی بوده که خود را به نامحرم نشان می‌داده، جلوه‌گری می‌کرده، و از زنا فرزنددار شده بود و به گردن شوهرش انداخته. زنی را دیدم که گوشت بدن او از همه طرف با قیچی می‌بریدند. از جبرئیل پرسیدم؟ فرمود: زیرا خود را به مردان نشان می‌داده و به آن میل داشته. زنی را دیدم که سرش به شکل خوک و بدنش به شکل الاغ بود، از جبرئیل پرسیدم؟ گفت زیرا او سخن چینی می‌کرد و دروغ می‌گفته^۱.

خلوت با شیطان

روزی که حضرت موسی (ع) نشسته بود، ابلیس در حالی که لباس رنگارنگی پوشیده بود وارد شد و لباس رنگارنگ را از تن درآورد و گنار گذاشت و نزد حضرت موسی (ع) آمد و به او سلام کرد. حضرت موسی (ع) پرسید؟ تو کیستی؟ گفت من ابلیس هستم. حضرت موسی (ع) گفت: خدا مرگت دهد چرا اینجا آمده‌ای؟ گفت: به خاطر مقام و منزلتی که نزد خداوند داری آمده‌ام تا سلامی بگویم. حضرت موسی (ع) گفت: آن چه لباسی بود که بر تن داشتی؟ گفت: بوسیله آن لباس قلب انسانها را متوجه

^۱ - وسائل الشیعه، جلد ۱۴، صفحه ۱۵۶.

خود می‌کنم. حضرت موسی (ع) فرمود: چه چیز است که اگر در انسان باشد تو بر او مسلط می‌شوی؟ گفت: اول اینکه: خود برترین باشد، تکبر داشته باشد، دوم اینکه: اعمال خودش را زیاد تصور کند، سوم اینکه: گناهانش را فراموش کند. سپس شیطان گفت: من تو را (حضرت موسی) بر سه چیز بر حذر می‌دارم: اول آنکه با زن نامحرم در یک جا خلوت مکن که من (شیطان) سومی (گناهانش را فراموش کند) خواهم بود و هر دو را فریب می‌دهم.

چیزهایی که موجب تقویت چشم می‌شوند

- ۱- نگاه کردن به آب جاری، حوض، استخر، دریا بسیار برای چشم مفید است.
- ۲- نگاه کردن به رنگهای سبز و آبی نیز برای چشم مفید است. برخلاف رنگ‌های تند مثل: سرخ، زرد و سفید.
- ۳- خواندن قرآن مخصوصاً خواندن آیه الکرسی (۲۵۶ سوره بقره) و نیز آیه نور (سوره نور آیه ی ۳۱) برای نور چشم مفید است.
- ۴- برای کسی که کارهای چشمی زیاد می‌کند خوب است هفته‌ای یکبار شبها هنگام خواب اندکی زرده تخم‌مرغ روی پلک چشم بمالد و صبح آن را بشوید.
- ۵- کشیدن سُرْمه برای خانمها خیلی مفید است اگرچه برای مردمها مفید است ولی ممکن است مقداری زحمت داشته باشد.
- ۶- خوردن آب هویج و چیزهایی که دارای ویتامین (A) باشد مانند گلابی.
- ۷- گاهی برای رفع خستگی چشم می‌توانید از چای سرد و پر برنگ استفاده کنید.

عوامل معنوی در تقویت چشم

- ۱- خواندن قرآن.
- ۲- خواندن ادعیه یا حتی نگاه کردن به آن.
- ۳- حضور در حرم ائمه اطهار (ع) و امام زادگان (ع) و قبور علماء برجسته و نیز قبور شهداء مومنین و نگاه کردن بر آن تربتهای مقدس.
- ۴- نگاه کردن به آیات قرآن و نامهای ائمه اطهار (ع) و نیز سیمای پدر و مادر خصوصاً اگر متدین باشند.

- ۵- از نیروی چشم در کارهای الهی بهره جستن برای چشم مفید است و چشم را از بیماریهای گوناگون مصون می‌دارد.
- ۶- فرستادن صلوات در هنگام دیدن شخص سید.

عوامل ضعف چشم

- ۱- عدم رعایت فاصله چشم و کتاب و یا چیزی که مورد نگاه شماست.
 - ۲- جهت تابش نور بر صحنه کار چشمی شما اهمیت زیادی دارد.
 - ۳- هوایی که در فضای کار شماست خیلی در چشم مهم است.
 - ۴- فراموش کردن ورزش‌هایی که بازگو شده.
 - ۵- پس از خوردن غذا مطالعه کردن.
 - ۶- در حال راه رفتن مطالعه کردن.
 - ۷- از نزدیک به صحنه تلویزیون، ویدئو نگاه کردن.
 - ۸- خودارضایی.
 - ۹- کج ارضایی.
 ۱۰. نگاه کردن به مناظر مهیج.
 - ۱۱- نگاه کردن به رنگ‌های تند و تیز.
 - ۱۲- گوش کردن موسیقی.
 - ۱۳- نگاه‌های بی‌هدف و بی‌انگیزه.
- یکی از اطباء که خیلی هم معروف بود ولی بعضی گفتند که چشم چران است همین نگاهش او را گرفتار کرد، داستان اینگونه بود که خانمش تعریف می‌کند:
- یک روز ساعت ۲ بعدازظهر زنگ درب منزل به صدا درآمد، رفتم در را باز کردم، دیدم سه نفر با خشم و غضب و چماغ پشت درب ایستاده‌اند، گفتم بفرمایید.
- یکی از آنها گفت (با حالت مسخره) آقای دکتر هستند؟
- گفتم : بله.
- یکی از آنها گفت: کافی است نمی‌خواهد حاشا کنی.
- هنوز حرف او تمام نشده بود که شوهرم گفت: کیه؟
- گفتم با شما کار دارند.

گفت: بگو عصر بیایند مطب.

آن سه نفر همگی با هم فریاد زدند بیا بیرون ما همینجا با تو کار داریم. شوهرم نگاهی کرد و دید سه نفر با چوب و حالت خشم و غضب درب منزل ایستاده‌اند.

شوهرم به من گفت: درب را ببند و بیا تو.

من هم درب منزل را بستم.

فریاد آنها بلند شد که می‌گفتند: نامرد، بی‌ناموس، بی‌غیرت، بیا بیرون.

مردم ریختند از منزل‌ها بیرون، شوهرم چون دید وضع خراب است به کمیته زنگ زد. مامورین آمدند، مردم جمع شدند، مامورین کمیته آن سه نفر را گرفتند داخل ماشین کمیته بودند، آنها فریاد می‌زدند.

چند لحظه گذشت، بعد مامورین آمدند و گفتند شما هم لباس بپوشید اینها از شما شکایت دارند راجع به خانم تا نام خانم را بردند رنگ شوهرم پرید، دست و پایش می‌لرزید، زبانش بند آمده بود. لباس پوشید و سوار ماشین کمیته شد.

بعد از چند روزی به کمیته رفتم به او سری بزنم، دیدم زانوی غم به بغل گرفته و می‌گوید امان از یک نگاه، سرافکننده بود.

گفتم چه شده؟

گفت این زن ۱۰ سال از من بزرگتر است، گفته باید با من ازدواج کنی.

من سر و صدایم بلند شد.

شوهرم گفت: گفته: یا ازدواج یا هر کجا مرا ببیند می‌کشد.

سکوت کردم و از کمیته بیرون آمدم، این بود ماجرای یک نگاه آقای دکتر.

توصیه: اگر همسر، دختر، خواهر جوان و شما مریض هستید نزد دکتر زن ببرید اگر ناچار شدید حتما فردی با او بفرستید چون شیطان در اطاقی که یک مرد و زن باشند خیلی تلاش می‌کند تا فساد ایجاد کند و گاه چنین مشکلاتی را به وجود می‌آورد.

نگاهی که موجب قتل شد

دو پسرعمو بودند که دختر عمویی داشتند، هر دو پسرعمو دختر عموی خود را خواستگاری کرده بودند، اما پدر دختر یکی از آنها را انتخاب کرد و ازدواج صورت گرفت، وقتی شب عروسی عروس و داماد به حجله رفته بودند و مهمان‌ها هم به خانه‌هایشان

برگشتند، نزدیک‌های صبح در خانه عروس و داماد به صدا درآمد، داماد پشت در رفت، ببیند کیست در را باز کرد دید پسرعمویش است و کاردی در دست دارد، پسرعمو چاقو را به داماد زد و یک شبه او را کشت و فرار کرد.

عروس، دید داماد نیامد نگران و دلواپس شد و رفت بیرون خانه دید داماد در خون خود شناور است، از ترس فریاد می‌زند و بیهوش شد، هر چه کردند قاتل پیدا نشد، حتی پسرعموی مقتول هم ادعای خون بهای پسرعموی خود را می‌کرد و ظاهراً خودش هم دنبال قاتل می‌گشت، مردم متحیر شدند و به حضرت موسی (ع) مراجعه کردند که حل این مشکل را از خدا بخواهد، خدا هم فرمود: گاوی با اوصاف معین و مشخص ذبح کنند و دم او را به خون پسر عمو بزنند زنده می‌شود و نام قاتل را می‌گویید. همین کار را کردند و به امر خداوند متعال داماد زنده شد و گفت قاتل من پسرعمویم می‌باشد، مردم پسرعمو را به سزای عملش رساندند و داماد هم سالها با عرووش زندگی کرد.^۱

جدایی و نگاه

برای استقبال از آزادگان عزیز و دور از وطن در مقابل کمیته انقلاب اسلامی شهرستان به انتظار ایستاده بودم که ناگهان سلامی غمگین مرا بر جای می‌خکوب کرد، خانمی بود که سالیان دراز او را می‌شناختم و بارها با او هم کلام شده بودم، از حالش پرسیدم دیدم چشمها پر از اشک شد، گفت از شوهرم جدا شدم، خیلی تعجب کردم. پرسیدم چرا؟ گفت: سالها بود که اختلاف داشتیم، شوهرم با یکی از همکارانش طرح دوستی ریخته بود، مدتها بود که مرا اذیت می‌کرد، کتکم می‌زد و می‌گفت: مهریه‌ات را می‌دهم بروی و من تو را دوست ندارم. هر چی سعی کردم او را به راه بیاورم نشد از او علت کم محبتیهایش را پرسیدم، گفت: من نمی‌توانم با تو زندگی کنم، فقط باید بروی. گفتم: من از فرزندانم نمی‌توانم چشم ببوشم، اما او زیر بار نرفت، ماه‌ها گذشت و دادگاه داشتم، اما فایده‌ای نداشت، وقتی که دیدم جانم به لب رسیده از او جدا شدم، الان حدود ۶ ماه است که طلاقم داده است، دلم خون است، می‌خواهد بچه‌هایم را ببینم، نمی‌گذارد، چه کنم؟ جوابی نداشتم به او بدهم.

^۱ - بحارالانوار، جلد ۷۱، صفحه ی ۶۷.

یک نگاه هوس‌آلود، موجب به هم ریختن کاشانه‌ای و آواره شدن زنی جوان در اجتماع گردید و معلوم نیست که آن مرد بتواند با بچه‌های این خانم زندگی خوبی را داشته باشد که تجربه نتیجه مثبتی را نشان نداده است و از آن سوی این خانم هم گرفتار چنین غمی گردیده است که زندگی برایش در این دنیا مشقت بار است. بچه‌های آنها هم با کمبود محبت و مشکلات گوناگونی که از جدایی این پدر و مادر پیش خواهد آمد معلوم نیست چه سرنوشتی را داشته باشند و همه اینها نتیجه یک نگاه آلوده پدر به یک زن و نیز جلوه‌گری یک زن بیمار بوده است. (تمام این مطالب و داستان‌ها برگرفته از کتاب (چشمه نگاه) محمد حسین حق جو بوده است).

احادیث از اهل بیت (ع) در بحث چشم و نگاه^۱

قال علی (ع): «العین برید القلب». نگاه مقصد دل است.

عنه: «العین جاسوس القلب و برید العقل». چشم، جاسوس دل است و مقصد خرد است

عنه: «العین رائد الفتن». چشم جلوه‌دار فتنه‌ها (گناهان) است

عنه: «العیون مصائد الشیطان». چشم‌ها، دام‌های شیطان‌اند

قال رسول الله (ص): «إیاکم و فضول التطم؛ فأنه یبذر الهوی و یؤتد العظّة». از نگاه‌های زیادی بپرهیزید، زیرا که اینگونه نگاه‌ها تخم هوس می‌پراکند و غفلت می‌زاید. قال علی (ع): «عمی البصر خیر من کبیر من النظر». کوری چشم، بهتر از بسیاری از نگاه‌هاست.

قال الصادق (ع): «یا بن جندب، إن عیسی بن مریم (ص) قال لأصحابه...: إیاکم و النظرة، فإنها تزرع فی القلب الشهوة و کفی بها لصاحبها فتنة، طوبی لمن جعل بصره فی قلبه و لم یجعل بصره فی عینه». امام صادق (ع): ای پسر جندب! عیسی بن مریم به یاران خود گفت: ... از نگاه کردن بپرهیزید، زیرا که آن بذر شهوت در دل می‌کارد و این خود برای فتنه و گناه انداختن نگاه‌کننده کافی است. خوشا کسی که بینایی خود را در دل خویش قرار داد نه در چشم خود

^۱ . برگرفته از میزان الحکمه ص ۲۳۴

قال علی (ع): «من فضل طرفه صل أسفه و إمن تلفه». هر که چشم خود را پایین اندازد، کمتر افسوس خورد و از نابودی در امان ماند.

قال علی (ع): «من أطلق طرفه جلب حتفه». هر که چشم خود را رها کند مرگ خود را فرا خواند

قال علی (ع): «من أطلق طرفه کثر أسفه». هر که (عنان) چشم خود را رها کند، افسوسش بسیار شود

قال علی (ع): «إذا أبصرت العين الشهوة عمى الغلب عن العافية». اگر چشم، شهوت بین شود (دیده) دل از عاقبت بینی کور گردد.

قال علی (ع): «کن من نظرة جلبت هسرة». بسی نگاه که حسرتش به بار آورده است!

نتیجه:

با توجه به مسائلی که داشتیم فهمیدیم که نگاه خواص مثبت و منفی‌ای در دین اسلام داشت و دارد. با توجه به مقاله مذکور دریافتیم که نگاه از جمله مباحثی است که در اسلام جایگاه محوری دارد و آیات و روایت فراوانی در این باره آمده است و نگارنده در مقاله مذکور از بحث‌های متعددی بحث کرده که معروف و مشهور آن عبارتند از:

۱- چپستی نگاه (چشم)

۲- ادله نگاه، نگاه از دیدگاه آیات و روایات.

امیدواریم که مقاله مذکور برای خوانندگان مفید فایده بوده باشد هر چند مقالات دیگری در بحث نگاه آمده است. در مقاله مذکور مباحث زیر مطرح شده است.

شگفتی‌های چشم، چشم مهمترین وسیله ی ابزار ارتباط انسان با جهان آخرت است، مبارزه با چشم چرانی، آیا چشم زدن واقعیت دارد، خیانت چشم‌ها اشکال مختلفی دارد، به نامحرمان نگاه نکنید، احکام نگاه کردن، عاقبت نگاه، نگاه شفقت، چشم چرانی، قدم اول انحراف، ارزش چشمان پاک، ملاک برتری، راه‌های صحیح استفاده از چشم عوامل معنوی در تقویت چشم، چشمک زنها، خطرات چشم بدون کنترل، کارایی چشم، ملاک انسانیت، نتایجی از پاک چشمی، چشم در دادگاه الهی، سنت الهی، عوامل ضعف چشم، چیزهایی که موجب تقویت چشم می شوند.

داستان‌ها: چشم درد امیرالمومنین (ع)، آذیر خطر، نگاه برای خواستگاری، پیوند ناخواسته، خلوت با شیطان، مسئولیت چشم در خطبه شعبانیه، جدایی نگاه، نگاه قتل.

فهرست منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

آموزش فقه: فلاح زاده، محمد حسین، آموزش فقه، انتشارات الهادی، قم، ۱۳۹۰ ش، چاپ چهل و هفتم.

بحار الانوار: مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، بی نا، بیروت لبنان، ۱۴۰۳ ه، ۱۹۸۳ م، چاپ دوم.

تفسیر قرطبی: انصاری قرطبی، محمد بن احمد، تفسیر قرطبی، بی نا، بی جا، بی تا.

تفسیر نورالثقلین: هویزی، عبدالعلی، نورالثقلین، نوید اسلام، قم، پاساژ قدس، بهار ۹۲ ش، چاپ اول.

تفسیر نمونه: مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، دارالکتب اسلامی، تهران، ۱۳۹۰ ش، چاپ سی و یکم.

جامع الأحكام: صافی گلپایگانی، لطف الله، جامع الأحكام، دفتر نشر آثار حضرت آیت الله العظمه صافی گلپایگانی، قم، ۱۳۸۲ ش، چاپ چهارم.

چشم و نگاه: حق جو، محمدحسین، چشم و نگاه، مرکز فرهنگی المهدی، نهضت قم، تابستان ۱۳۷۴ ش، چاپ هشتم.

رذائل اخلاقی: الهامی نیا، علی اصغر، رذائل اخلاقی، بی جا، بهار ۱۳۸۳ ش. چاپ اول.

ره توشه ی دوجهان: ناطقی، محمد تقی، ره توشه ی دو جهان، نسیم انتظار، قم، ۱۳۸۶ ش، چاپ اول.

روضه الواعظین: فتال نیشابوری، محمد، روضه الواعظین، شریف رضی (قم) ۵۰۸ قمری، چاپ اول.

سفیة البحار: قمی، شیخ عباس، سفیه البحار، دارالمه تفی، بیروت، بی تا، چاپ اول.

کشف الغمه: علی بن عیسیٰ الإربلی، کشف الغمه، دارالکتب، ۱۴۰۱ ق، بیروت، چاپ اول.

گناهان گبیره: دستغیب، عبدالحسین، گناهان کبیره، هاتف مشهد، ۱۳۹۰ ش، چاپ اول.

مجمع البیان: طبرسی، ابوعلی، مجمع البیان، أشياء الثرات العربی، بیروت لبنان، ۱۳۳۹ ش، چاپ اول.

المحجه: فیض کاشانی، محمدحسین، المحجه، جماعت المدرسین فی الحوزه العلمیه، قم، ۱۳۸۳ ق، بی جا.

مصباح الشریعه: شرح گیلانی، عبدالرزاق، مصباح الشریعه، صدوق، تهران، ۱۴۰۷ قمری، چاپ سوم.

من لایحضر الفقیه: شیخ صدوق، محمد، من لایحضر الفقیه، دارالکتب اسلامیه، تهران، بازار سلطانی، ۱۳۹۰ ه.ق، چاپ اول.

وسائل الشیعه: حرّ عاملی، محمد، وسائل الشیعه، موسسه آل البیت، قم، ۱۴۰۹ قمری، چاپ اول.

